

đa dạng

chiếc chìa khóa

Phan Chánh Dưỡng

Thánh nhân nói:

“Của cải, danh vọng, hạnh phúc v.v.. những ước mơ của con người đều có sẵn trong trời đất. Nhưng tất cả cái đó đều được để trong những ngăn kéo của xã hội, nếu ta có chiếc chìa khóa đúng thì ta sẽ có được nó”. Thế là tất cả mọi người đua nhau đi tìm chiếc chìa khóa đó.

Người thực tế nhất bảo rằng “Tìm chiếc chìa khóa đó rất khó: “mò trăng đáy biển” tốt nhất là ta đi học để tạo ra chiếc chìa khóa đó là thiết thực nhất” thế là mọi người quyết chí đi học. Nhưng học cái gì? Học cách nào? Học ở đâu? Không ai nói rõ cả, thế là mạnh ai nấy học, có học là có hy vọng mà.

Lời của thánh nhân thì cao siêu, lời bàn của xã hội thì “sâu rộng mênh mang” cũng khó nắm bắt được. Hay là ta phải bắt đầu bằng cái gần nhất mà ta hiểu được, làm được. Đó là “chiếc chìa khóa”. Thế là tôi đi học làm chìa khóa, một cái nghề ít ai xem là nghề. Nhưng không sao, nó cũng nuôi thân được và lương thiện, hơn nữa cũng giúp ích được người khác (mỗi khi họ bí quá, mở khóa không được lại cần đến ta).

Người thầy dạy làm chìa khóa bảo rằng, xã hội ngày càng tiến bộ, nhưng kẻ cắp tay nghề cũng cao hơn, ổ khóa cũng phải tinh vi nên khó mở. Do đó, muốn học thành nghề, ít nhất cũng mất mười hai ngày. Và để tay nghề khá hơn thì học thêm bốn, năm ngày, và sau đó tự học lấy những cái lắt léo hơn. Hiện nay đang có nhiều người theo học, nếu chậm thì hết chỗ đấy!

Những ngày đầu không khí học tập vô cùng náo nhiệt, thầy giảng dạy chung cho mọi người nghe những nguyên lý căn bản, nhưng khi đi vào học cụ thể thì người học trước dạy người học sau, kẻ biết trước dạy người chưa biết. Nội dung xoay quanh nguyên tắc ống khóa nào thì phải có chìa khóa nấy mới mở được. Thật đúng! Giống như muốn trị bệnh ta học nghề bác sĩ, muốn xây nhà ta phải học xây dựng, muốn đi săn ta phải học bắn cung,

bắn súng ... thế không có chìa khóa vạn năng à? Một học viên hỏi, thầy ngạc nhiên trở mặt nhìn nhưng rồi ông cũng không trả lời: nếu có cái chìa khóa vạn năng đó, thì thật sự nó không vạn năng mà do các ống khóa nó mở được đều là ống khóa tồi, ống khóa dởm cả.

Những ngày tiếp theo, mọi người chọn lấy những loại ống khóa mà mình ưa thích để luyện tập làm chìa. Mọi người đều nghĩ thầm rằng, nếu ta làm được nhiều chìa khóa, thế hẳn là có nhiều cơ hội hơn người khác, thế là không ai bảo ai, mạnh ai nấy cố làm cho thật nhiều. Các loại ống khóa khác nhau càng lúc càng nhiều ra, ngay cùng một loại ống khóa nhưng mỗi cái cũng cần một chìa khóa riêng, không giống nhau. Học không bao giờ hết, cuối cùng sau mười mấy ngày mỗi người làm được khá nhiều chìa khóa, trong lòng thầm nghĩ thôi ít ra ta cũng có một số vốn để vào đời. Người dạy cũng khá hài lòng với thành tích và tới đây ắt sẽ tiếp tục có nhiều người đến học.

Về tới nhà không may cả nhà đi đâu hết, trước cửa một ống khóa vắt ngang. Không sao, trong tay ta có cả đồng chìa khóa, lo gì, nhưng không ngờ tất cả chìa khóa có trong tay, đều không thể mở được cái ổ khóa của chính nhà mình. Cuối cùng phải nhờ một ông thợ đến, ông dùng que sắt nhỏ tra vào lỗ khóa, lắc tới lắc lui thăm dò những góc ngách bên trong, sau đó dùng hai que sắt nhỏ cong cong, ông ta xoay tới xoay lui một lúc thì chốt khóa bật ra, khóa đã mở được.

Thật chua xót, hàng trăm chiếc chìa khóa trong tay tôi đều không sử dụng được, cái học của tôi trong bấy lâu nay vô dụng à? Hai chiếc que sắt không phải là chiếc chìa khóa, nhưng qua cách thao tác phức tạp của người thợ đã trở thành chiếc chìa khóa. Tiếp theo đó, ông ta đã đưa những tác dụng của các thao tác phức tạp đó biến thành những cái rãnh, những cái răng cửa của một phiến kim loại và mài dũa nó ra một hình dạng phù hợp để khi tra phiến kim loại này vào ổ khóa thì các chốt khóa bật ra. Lúc bấy giờ, phiến kim loại đó trở thành cái chìa khóa và giá trị của nó chỉ nhất thời và chỉ với chiếc khóa của nó mà thôi.

Nghiền ngẫm lại mới thấy những điểm mười trong quá trình đi học chỉ có giá trị cho ta lên lớp, tốt nghiệp, nhận giải thưởng, nhận bằng khen. Nó không phải là chiếc chìa khóa, ngay các kiến thức có được trong học tập cũng chỉ là một ít nguyên liệu cơ bản để ta thực tập làm chiếc chìa khóa mà thôi.

Thế thì trọng tâm của giáo dục và học tập là gì nếu không phải là những kiến thức nhà trường nhồi nhét vào đầu học sinh, càng không phải là những điểm mười, những mảnh bằng.

Ngày xưa, bộ máy giáo dục, trường học, kiến thức khoa học có đơn giản, có ít hơn ngày nay, nhưng tư duy của người xưa không vì thế mà nghèo nàn, đơn giản tương ứng. Học không phải chỉ tiếp nhận kiến thức để mở mang trí tuệ, tạo ra được hệ thống tư duy sáng tạo, đó mới chính là chiếc khóa ta cần. Và với chiếc chìa khóa này, ta khám phá ra những cái mới, tạo ra những kiến thức mới làm giàu cho cuộc sống tinh thần và vật chất của chúng ta, đây mới chính là trọng tâm của giáo dục, cái mà đang cần nhất hiện nay.